

Ammattiopisto Spesia Oy
Mannilantie 27
04400 Järvenpää

LAUSUNTO

1 (3)

19.11.2020

Eduskunnan sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

Viite: HE 173/2020

Oppivelvollisuuden laajentuminen

Vaativaa erityistä tukea tarjoavan ammatillisen oppilaitoksen edustajina haluamme kiinnittää valmisteilla olevassa oppivelvollisuus uudistuksessa huomiota seuraaviin asioihin.

Opiskelijaksiotto

Oppivelvollisuuslakiluonnoksen 15 §:n mukaisesti viime kädessä opiskelijan asuinkunta osoittaa oppivelvolliselle valmentavan koulutuksen opiskelupaikan. Kunnalla on ainoastaan velvollisuus kuulla koulutuksen järjestäjää, jonka opiskelijaksi se oppivelvollista esittää. Yhteydenottojen perusteella mm. vammaisjärjestöt katsovat, että oppivelvollisuuslain voimaan tullessa muodostuu jokaiselle toisen asteen tutkintoa vailla olevalle subjektiivinen oikeus opiskelupaikkaan. Suuri huoli on siitä, **miten erityisesti kaikki ns. TELMA-opiskelijat kyetään vastaanottamaan oppilaitoksiin?** 15 §:n perustelutekstin mukaan koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus ottaa opiskelijoiksi sille osoitetut oppivelvolliset, mutta kuulemisen yhteydessä se voi esittää, että sillä ei esim. opiskelijamäärän vuoksi ole mahdollisuutta ottaa vastaan sille osoitettua oppivelvollista. Todettakoon, että kaikissa vaativan erityisen tuen oppilaitoksissa (ns. AMEO-oppilaitokset) kysyntä ylittää jo nyt koulutustarjonnan. Esimerkiksi Ammattiopisto Spesiassa on noin 1,3 ensisijaista hakijaa/opiskelijapaikka, TELMA-koulutuksessa vastaava luku on 2,6. TELMA-koulutusta tarjotaan järjestämisluvan mukaisella vastuualueella (kahdeksan maakuntaa) 11 kaupungissa.

Kapasiteetin riittävyyden lisäksi AMEO-oppilaitoksia huolettaa uudistuksen myötä käytännössä syntyvä subjektiivinen oikeus toisen asteen koulutukseen huolimatta esim. henkilön heikosta terveydentilasta (erityisesti akuutti vakava mielenterveyden häiriö tai muu sairaalahoitoa vaativa häiriö), muusta elämäntilanteesta johtuen merkittävästi heikentyneestä opiskelu-kuntoisuudesta tai syvästä (päivittäisiä hoidollisia toimenpiteitä edellyttävästä) kehitysvammasta. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla tulevaisuudessakin oikeus tehdä tapauskohtaisesti arvio koulutuksen oikea-aikaisuudesta ja oppilaitoksen mahdollisuudesta tarjota opintojen edellyttämää riittävää tukea. Ainoastaan opiskelupaikan osoittamiseen liittyvä kuuleminen

asuinkunnan toimesta ei ole riittävä keino varmistaa oppilaitosten kyky ja kapasiteetti kunkin henkilön kohdalla.

Asumispalvelut

Käytännössä oppivelvollisille muodostuu ensisijainen oikeus koulutuksen järjestäjän tarjoamiin omiin asuntolapaikkoihin riippumatta kunkin opiskelijan asuntolaa-asumisen edellyttämistä tukipalveluista tai toimitilatarpeista taikka siitä, kuinka pitkä tai hankalakulkuinen matka oppilaitokseen on. Vaihto-ehtoisesti lakiluonnoksen 19 §:än sisältyvät säännökset ns. majoitus-korvauksesta, johon kirjattu 100 km:n raja on vaativaa erityistä tukea saavien opiskelijoiden kohdalla epärealistisen korkea.

Nykyään asuntolapaikan saanti ei ole sidoksissa suoraan opiskelupaikkaan. Asuntolapaikka on tapauskohtaisen arvioinnin perusteella mahdollistettu ottaen huomioon mm. tuen tarve (vaikeimmin vammaisten asuntola, nuorten tuettu asuminen tai valvottu asuminen). Lakiluonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjän mahdollisuus arvioida asumispalveluiden tarpeet kapenisi merkittävästi.

Koulutustarjonta

Ennustettavissa oleva TELMA-koulutuksen kasvavan kysynnän tuoma paine uhkaa vähentää mahdollisuuksia tarjota riittävän laajasti tutkintotavoitteista koulutusta myös AMEO-oppilaitoksissa. Koulutuksen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ja yksilöllisten jatkopolkujen takaamiseksi ammatilliseen tutkintoon AMEO-oppilaitokset eivät voi muuttua pelkästään TELMA-kouluttajiksi.

Vastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta (ohjaus- ja valvontavastuu)

Lakiluonnoksen 12 §:n nojalla koulutuksen järjestäjä on vastuussa opiskelijansa oppivelvollisuuden suorittamisesta. Viisi AMEO-oppilaitosta vastaavat vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuksesta laajoilla maantieteellisillä alueilla. Ammattiopisto Spesian opiskelijat tulevat yli 130 kunnasta. Epäselväksi HE:n pohjalta jää, millä resursseilla ja minkälaisessa prosessissa toisaalta tavoitellaan opiskelijaa (, joka ei suorita opintojaan tai on tavoittamattomissa,) taikka toteutetaan ohjausta yhdessä asuinkunnan kanssa.

Maksuttomat tukipalvelut

Oppilaitoksen sijaintikunnan järjestämisvastuulla olevien opiskeluhuollon palveluiden tarve tulee lisääntymään uudistuksen myötä. Jo nykyiset palvelut ovat AMEO-oppilaitosten opiskelijoiden tarpeisiin nähden aivan riittämättömät. Uudistus edellyttää kunnissa mittavia panostuksia näihin resursseihin. Lisäksi todettakoon, ettei lakiluonnos esimerkiksi ota selkeää kantaa siihen, ovatko oppivelvollisuusikäisille asuntolassa majoittuville opiskelijoille kaikki asumiseen kuuluvat tukipalvelut maksuttomia (esim. päivällinen ja aamupala, joista nyt peritään maksu).

Resurssit

Uudistuksen myötä ammatillisilta erityisoppilaitoksilta odotettaisiin nykyisillä resursseilla opiskelijalle tarvittaessa samaa hoidollista, tuettua ja organisoitua opetusta ja koulutusta kuin yleissivistävältä VALTERI-koululta; kuitenkin huomattavasti alhaisemmin resurssein.

Oppivelvollisuuslain toteutuminen esitetystä muodossa edellyttääkin

- AMEO-oppilaitoksilta koulutustarjonnan (sekä valmentava koulutus että tutkintotavoitteinen koulutus) nykyistä laajempaa maantieteellistä kattavuutta ja saavutettavuutta,
- henkilöstön yhä laajempaa ja syvällisempää erityisosaamista
- toimitilojen ja oppimisympäristöjen parempaa saavutettavuutta ja esteettömyyttä sekä
- uusia työvälineitä ja kalusteita, jotka esim. mahdollistavat hoidollisten toimenpiteiden antamisen opiskelupäivän aikana.

Mikäli koulutuksen järjestäjän velvollisuudet toteutuvat nyt esitetystä muodossa, oppilaitoksille tulee lisäksi turvata resurssit, jotta

- erityisen paljon tukea ja ohjausta tarvitsevia opiskelijoita kyetään ohjaamaan monin eri tavoin erityisesti oppivelvollisuus uudistuksen ja opiskelijan opintojen alkuvaiheessa
- koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu on mahdollista toteuttaa
- oppivelvollisuuden toteuttamisen edellyttämä suunnitteleva ja koordinoiva kuntayhteistyö mahdollistuu opiskelijoiden kotikuntien kanssa (esim. Ammattiopisto Spesian opiskelijat yli 130 kunnasta) sekä
- uudistukseen sisältyvä oikeus yhdenvertaiseen koulutukseen ja opintojen maksuttomuuteen käytännössä toteutuu.

Kunnioittavasti,

Petri Pohjonen
Ammattiopisto Spesia Oy:n hallituksen puheenjohtaja

Mia Sarpolahti
Ammattiopisto Spesia Oy:n toimitusjohtaja

Tiina Meriläinen
Ammattiopisto Spesian rehtori